

مناسبت‌های آیه‌ها

۱. هنگامی که خبر در گذشت کسی را می‌شنویم، می‌گوئیم: «إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ» (بقره / ۱۵۶) همانا ما از آن خدائیم و به سوی او باز می‌گردیم.
۲. هنگامی که خطرهای ناگوار و بدعتهایی در دین پدید آید، می‌گوئیم: «رَبَّنَا لَا تُزِغْ قُلُوبَنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنَا وَهَبْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً إِنَّكَ أَنْتَ الْوَهَّابُ» (ال عمران / ۸) پروردگارا دل‌هایمان را، بعد از آنکه ما را هدایت کردی، (از راه حق) منحرف مگردان و از سوی خود، رحمتی بر ما ببخش، زیرا تو بخشنده‌ای.
۳. آنگاه که انسان مورد تهمت قرار می‌گیرد، می‌گوئیم: «رَبَّنَا إِنَّكَ تَعْلَمُ مَا نُخْفِي وَمَا نُعْلِنُ وَمَا يَخْفَى عَلَى اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ» (ابراهیم / ۳۸) پروردگارا! تو می‌دانی آنچه را ما پنهان و یا آشکار می‌کنیم، و چیزی در زمین و آسمان بر خدا پنهان نیست.
۴. هنگام روشن کردن آتش و یا داخل شدن به حمام، می‌گوئیم: «رَبَّنَا إِنَّكَ مَنْ تَدْخِلِ النَّارَ فَقَدْ أَخْرَجْتَهُ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنْصَارٍ» (آل عمران / ۱۹۲) پروردگارا! هر که را تو (به خاطر اعمالش) به آتش افکندی، او را خوار و رسوا ساخته‌ای و برای افراد ستمگر، هیچ یآوری نیست. «رَبَّنَا اصْرِفْ عَنَّا عَذَابَ جَهَنَّمَ إِنَّ عَذَابَهَا كَانَ غَرَامًا» (فرقان / ۶۵) پروردگارا! عذاب جهنم را از ما برطرف گردان که عذابش سخت و پر دوام است.
۵. به هنگام رعد و برق، می‌گوئیم: «هُوَ الَّذِي يُرِيكُمُ الْبَرْقَ خَوْفًا وَطَمَعًا وَيُنشِئُ السَّحَابَ الثَّقَالَ وَيُسَبِّحُ الرَّعْدُ بِحَمْدِهِ وَالْمَلَائِكَةُ مِنْ خِيفَتِهِ وَيُرْسِلُ الصَّوَاعِقَ فَيُصِيبُ بِهَا مَنْ يَشَاءُ» (رعد / ۱۳ و ۱۲) او کسی است که برق را به شما نشان می‌دهد، که هم مایه ترس است و هم مایه امید، ابرهای سنگین بار ایجاد می‌کند- و رعد، تسبیح و حمد او می‌گوید، و (نیز) فرشتگان از ترس او و صاعقه‌ها را می‌فرستد، و هر کس را بخواهد، گرفتار آن می‌سازد.
۶. هنگام دیدن پدر و مادر، می‌خوانیم: «رَبِّ اغْفِرْ لِي وَ لِوَالِدَيَّ وَ لِمَنْ دَخَلَ بَيْتِي مُؤْمِنًا وَ لِلْمُؤْمِنِينَ وَ الْمُؤْمِنَاتِ» (نوح / ۲۸) پروردگارا! مرا، و پدر مادرم و تمام کسانی را که با ایمان وارد خانه من شدند، و جمیع مردان و زنان با ایمان را ببامرز.
۷. هنگام نظر در آینه، می‌خوانیم: «فَتَبَارَكَ اللَّهُ أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ» (مؤمنون / ۱۴) پس بزرگ است خدای که بهترین آفرینندگان است.
۸. به هنگام دیدن شخص مریض، می‌گوئیم: «الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي فَضَّلَنَا عَلَى كَثِيرٍ مِنْ عِبَادِهِ الْمُؤْمِنِينَ» (نمل / ۱۵) ستایش از آن خداوندی است که ما را به بسیاری از بندگان مؤمنش برتری بخشید.
۹. آیه‌ای که به هنگام بر طرف شدن بلا و غم و اندوه خوانده می‌شود: «الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَذْهَبَ عَنَّا الْحَزْنَ إِنَّ رَبَّنَا لَغَفُورٌ شَكُورٌ» (فاطر / ۳۴) حمد (و ستایش) برای خداوندی است که اندوه را از ما برطرف ساخت، پروردگار ما آمرزنده و سپاسگزار است.
۹. آنگاه که انسان فرزندش را می‌بیند، می‌گوید: «الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي وَهَبَ لِي عَلَى الْكِبَرِ إِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ إِنَّ رَبِّي لَسَمِيعُ الدُّعَاءِ» (ابراهیم / ۳۹) حمد خدای را که در پیری، اسماعیل و اسحاق را به من بخشید، مسلماً پروردگار من، شنونده (و اجابت کننده) دعاست.
۱۰. به هنگام وسوسه و یا دچار وسواس شدن، می‌خوانیم: «رَبِّ أَعُوذُ بِكَ مِنْ هَمَزَاتِ الشَّيَاطِينِ وَأَعُوذُ بِكَ رَبَّ أَنْ يَحْضُرُونِ» (مؤمنون / ۹۷ و ۹۸) پروردگارا! از وسوسه‌های شیاطین به تو پناه می‌برم- و از اینکه آنان نزد من حاضر شوند (نیز) ای پروردگار من، به تو پناه می‌برم.
۱۱. به هنگام سختی و رنج، می‌خوانیم: «رَبَّنَا اكْشِفْ عَنَّا الْعَذَابَ إِنَّا مُؤْمِنُونَ» (دخان / ۱۲) پروردگارا! عذاب را از ما برطرف کن که ایمان آوریم.
۱۲. به هنگام شادی و پوشیدن لباس نو، می‌خوانیم: «رَبِّ أَوْزِعْنِي أَنْ أَشْكُرَ نِعْمَتَكَ الَّتِي أَنْعَمْتَ عَلَيَّ وَعَلَى وَالِدَيَّ وَأَنْ أَعْمَلَ صَالِحًا تَرْضَاهُ» (نمل / ۱۹) پروردگارا! شکر نعمتهایی را که بر من و پدر و مادرم ارزانی داشته‌ای به من الهام کن، و توفیق ده تا عمل صالحی که موجب رضای توست انجام دهم.
۱۳. به هنگام داخل شدن به خانه و یا شهری، می‌گوئیم: «رَبِّ أَدْخِلْنِي مُدْخَلَ صِدْقٍ وَأَخْرِجْنِي مُخْرَجَ صِدْقٍ وَ اجْعَلْ لِي مِنْ لَدُنْكَ سُلْطَانًا نَصِيرًا» (اسراء / ۸۰) پروردگارا! مرا (در هر کار) با صداقت وارد کن، و با صداقت خارج ساز و از سوی خود، حجتی یاری کننده برایم قرار ده.
۱۴. هنگامی که از گذشتگان یاد می‌کنیم، می‌گوئیم: «رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا وَلِإِخْوَانِنَا الَّذِينَ سَبَقُونَا بِالْإِيمَانِ وَلَا تَجْعَلْ فِي قُلُوبِنَا غِلًّا لِلَّذِينَ آمَنُوا» (حشر / ۱۰) پروردگارا! ما و برادرانمان را که در ایمان بر ما پیشی گرفتند ببامرز و در دل‌هایمان حسد و کینه‌ای نسبت به مؤمنان قرار مده.
۱۵. آنگاه که انسان دچار سهو و فراموشی می‌گردد، می‌خواند: «رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا إِنْ نَسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا رَبَّنَا وَلَا تَحْمِلْ عَلَيْنَا إصْرًا كَمَا حَمَلْتَهُ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِنَا» (بقره / ۲۸۶) پروردگارا! اگر ما فراموش یا خطا کردیم، ما را مؤاخذه مکن، پروردگارا! تکلیف بر ما قرار مده، آن چنان که (به) خاطر گناه و طغیان، بر کسانی که پیش از ما بودند، قرار دادی.

۱۶. آنگاه که انسان، مرتکب گناهی می‌شود، می‌خواند: « رَبَّنَا ظَلَمْنَا أَنْفُسَنَا وَإِن لَّمْ تَغْفِرْ لَنَا وَتَرْحَمْنَا لَنَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ » (اعراف / ۲۳) پروردگارا! ما به خویشتن ستم کردیم و اگر ما را نبخشی و بر ما رحم نکنی از زیانکاران خواهیم بود.
۱۷. هنگام صدقه دادن، می‌خوانیم: « رَبَّنَا تَقَبَّلْ مِنَّا إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ » (بقره / ۱۲۷)
- پروردگارا! از ما بپذیر که تو شنوا و دانایی. ۱۸. هنگام مواجهه با دشمن، سفارش شده است که بخوانیم: « وَجَعَلْنَا مِنْ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ سَدًّا وَمِنْ خَلْفِهِمْ سَدًّا فَأَغْشَيْنَاهُمْ فَهْمًا لَا يُبْصِرُونَ » (یس / ۹) و در پیش روی آنان سدی قرار دادیم، و در پشت سرشان سدی، و چشمانشان را پوشانده‌ایم، لذا نمی‌بینند.
- « رَبَّنَا أَفْرِغْ عَلَيْنَا صَبْرًا وَ تَبَّتْ أقدَامُنَا وَ انصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ » (بقره / ۲۵۰) پروردگارا! پیمان‌شکبایی و استقامت را بر ما بریز و قدمهای ما را در راه خود ثابت بدار و ما را بر جمعیت کافران، پیروز بگردان.
۱۹. به هنگام وارد شدن به هر منزلی، می‌خوانیم: « رَبِّ أَنْزِلْنِي مُنْزَلًا مُّبَارَكًا وَأَنْتَ خَيْرُ الْمُنْزِلِينَ » (مؤمنون / ۲۹) پروردگارا! ما را در منزلگاهی پر برکت فرود آر، و تو بهترین فرود آوردگانی.
۲۰. هنگام شروع قرائت قرآن، می‌خوانیم: « رَبَّنَا آمَنَّا بِمَا أَنْزَلْتَ وَ اتَّبَعْنَا الرَّسُولَ فَاكْتُبْنَا مَعَ الشَّاهِدِينَ » (ال عمران / ۵۹) پروردگارا! به آنچه نازل کرده‌ای، ایمان آوردیم، و از فرستاده (تو) پیروی نمودیم، ما را در زمره گواهان بنویس.
۲۱. هنگام سوار شدن بر کشتی، می‌خوانیم: « وَ قَالَ ارْكَبُوا فِيهَا بِسْمِ اللَّهِ مَجْرَاهَا وَمُرْسَاهَا إِنَّ رَبِّي لَغَفُورٌ رَحِيمٌ » (هود / ۴۱) او گفت: به نام خدا بر آن سوار شوید و هنگام حرکت و توقف کشتی، یاد او کنید. که پروردگار آمرزنده و مهربان است.
۲۲. هنگام سوار شدن بر مرکب (ماشین) می‌خوانیم: « سُبْحَانَ الَّذِي سَخَّرَ لَنَا هَذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ » (زخرف / ۱۳) پاک و منزّه است کسی که این را مسخّر ما ساخت. و گرنه ما توانایی تسخیر آن را نداشتیم.
۲۳. ذکر یونسیه در عرفان عارفان: « وَ ذَا النُّونِ إِذْ ذَهَبَ مُغَاضِبًا فَظَنَّ أَنْ لَنْ نَقْدِرَ عَلَيْهِ فَنَادَى فِي الظُّلُمَاتِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ » (انبیاء / ۸۷) و ذالنون (یونس) را (به یاد آور) در آن هنگام که خشمگین (از میان قوم خود) رفت، و چنین می‌پنداشت که ما بر تو تنگ نخواهیم گرفت، (اما موقعی که در کام نهنگ فرو رفت) در آن ظلمتها (ی متراکم) صدا زد: (خداوندا) جز تو معبودی نیست منزهی تو، من از ستمکاران بودم.
- عارف بالله، مرحوم میرزا جواد ملکی تبریزی می‌فرماید:
- در ایام تحصیل، در نجف اشرف شیخ و استادی داشتم (مراد ملا حسینقلی همدانی است) که برای طلاب با تقوا، مرجع بود. از او سؤال کردم چه عملی را شما تجربه کرده‌اید که می‌تواند در حال سالک مؤثر باشد؟ فرمود: در هر شبانه روز یک سجده طولانی بجای آور و در حال سجده بگوید: « لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ » در حال ذکر این چنین توجه کند که پروردگار منزّه از این است که بر من ظلمی روا داشته باشد، بلکه خود من هستم که بر نفسم ستم کردم و او را در این مهالک قرار دادم. استاد من علاقمندانش را به این سجده سفارش می‌کرد و هر کس که انجام می‌داد تأثیرش را مشاهده می‌کرد، مخصوصاً کسانی که سجده را بیشتر طول می‌دادند.
- مراست‌های آیه‌ها
- بعضی آنها هزار مرتبه ذکر مذکور را در سجده تکرار می‌کردند و بعضی کمتر و بعضی بیشتر، و شنیدم که بعضی از آنها این ذکر را سه هزار مرتبه در سجده تکرار می‌کردند. سفارشهای عرفای بزرگ آیه‌الله امینی، شیخ محمد حسین غروی اصفهانی، آخوند ملا حسینقلی همدانی، حکیم محمد بیدآبادی و دیگر عارفان بالله در کتابهای عرفانی به مداومت بر ذکر یونسیه بوده است.
- در نماز غفیله بعد از حمد در رکعت اول بجای سوره آیه زیر را می‌خوانیم: « وَ ذَا النُّونِ إِذْ ذَهَبَ مُغَاضِبًا فَظَنَّ أَنْ لَنْ نَقْدِرَ عَلَيْهِ فَنَادَى فِي الظُّلُمَاتِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ » (انبیاء / ۸۷) و پنداشت که ما هرگز بر او قدرتی نداریم، تا در (دل) تاریکیها ندا در داد که معبودی جز تو نیست، منزهی تو، راستی که من از ستمکاران بودم.
- در نماز غفیله بعد از حمد در رکعت دوم، بجای سوره، آیه زیر را می‌خوانیم: « وَ عِنْدَهُ مَفَاتِحُ الْغَيْبِ لَا يَعْلَمُهَا إِلَّا هُوَ وَ يَعْلَمُ مَا فِي الْبُرِّ وَ الْبَحْرِ وَ مَا تَسْقُطُ مِنْ وَرَقَةٍ إِلَّا يَعْلَمُهَا وَ لَا حَبَّةٍ فِي ظُلُمَاتِ الْأَرْضِ وَ لَا رَطْبٍ وَ لَا يَابِسٍ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ » (انعام / ۵۹) کلیدهای غیب، تنها نزد اوست، و جز او، کسی آنها را نمی‌داند. او آنچه را در خشکی و دریاست می‌داند، هیچ برگی (از درختی) نمی‌افتد، مگر اینکه از آن آگاه است، و نه هیچ دانه‌ای در تاریکیهای زمین، و نه هیچ تر و خشکی وجود دارد، جز اینکه در کتابی آشکار (در کتاب علم خدا) ثبت است.
- به هنگام قربانی کردن گوسفند، می‌خوانیم: « إِنِّي وَجَّهْتُ وَجْهِيَ لِلَّذِي فَطَرَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ حَنِيفًا وَ مَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ » (انعام / ۷۹) من روی خود را به سوی کسی کردم که آسمانها و زمین را آفریده، من در ایمان خود خالصم، و از مشرکان نیستم.
- قبل از دعا از درگاه الهی، می‌خوانیم: « أَمَّنْ يُجِيبُ الْمُضْطَرَّ إِذَا دَعَاهُ وَ يُكَشِفُ السُّوءَ » (نمل / ۶۲) ای کسی که دعای مضطر را اجابت می‌کند و

گرفتاری را برطرف می‌سازد.

بعد از نمازهای واجب ، می‌خوانیم: « إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا صَلُّوا عَلَيْهِ وَسَلِّمُوا تَسْلِيمًا » (احزاب / ۵۶) خدا و فرشتگان بر پیامبر درود می‌فرستند، ای کسانی که ایمان آورده‌اید، بر او درود فرستید و سلام گوید و کاملاً تسلیم (فرمان او) باشید.
سایت اندیشه قم